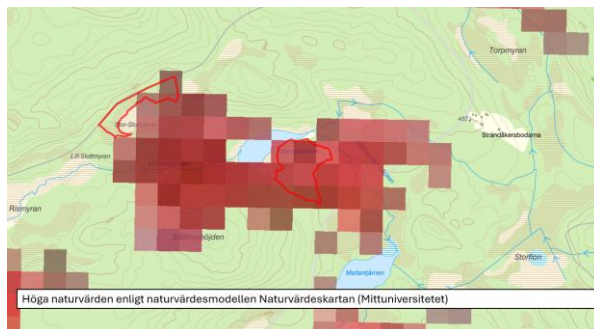
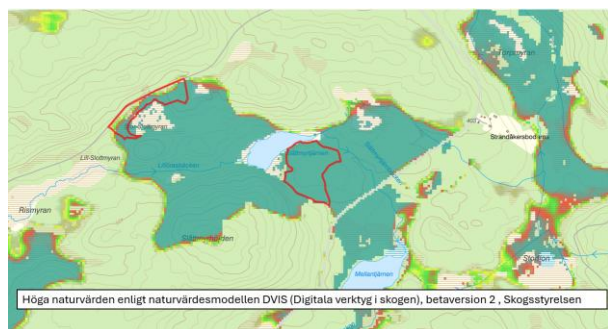

Mottagare: karina.kitnaes@wsp.com

Kopia: Info@sca.com; Andreas.Renofalt@sca.com ; b.jansson@se.fsc.org

Formellt FSC-klagomål angående avverkningsanmäld skog på SCA:s markinnehav A 25718-2025 Bräcke

Vi lämnar FSC- klagomål på SCA:s hantering av följande indikatorer/riktlinjer i FSC-standard. För varje indikator har vi lämnat en motivering till frågan.

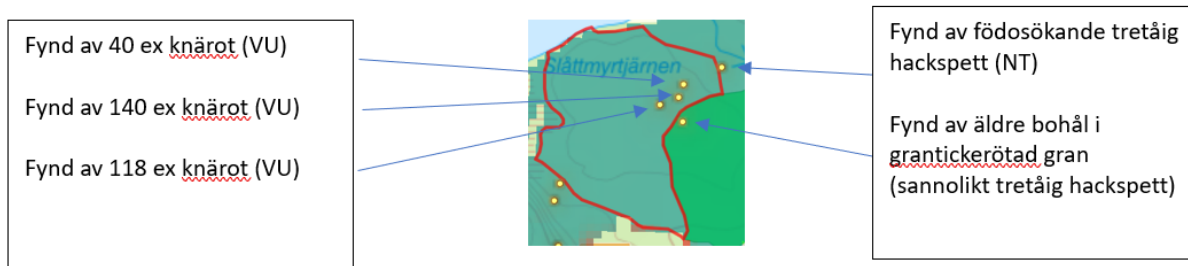
Figur 1a-d. Översiktskarta över området med avverkningsanmälan A 25718-2025 rödmarkerad. Kartorna beskriver fyra olika naturvärdesmodeller som visar skog med höga naturvärden. Figur 1a (överst t.v) visar höga naturvärden enligt naturvärdesmodellen DVIS (Digitala verktyg i skogen), betaversion 2, Skogsstyrelsen. Figur 1b (överst t.h) visar höga naturvärden enligt naturvärdesmodellen Naturvärdeskartan (framtagen av Mittuniversitetet). Figur 1c (nederst t.v) visar potentiellt äldre skog eller kontinuitetsskog enligt naturvärdesmodellen skogsmonitor.se. Figur 1d (nederst t.h) visar habitatklassad skog för Tretåig hackspett enligt habitatmodell för tretåig hackspett, BirdLife Sverige

Beskrivning av ärendet:

Områdena besöktes av ideell naturvård 2025-10-10. Vid besöket noterades att området var avverkat. En utförlig beskrivning på plats vid avverkningsanmälan efter avverkning finns här: <https://drive.google.com/file/d/151KqiPyTs1G5o-ogrbh0hKp6qD8TLaDQ/view?usp=sharing>

Vid besöket noterades fynd av tretåig hackspett, vilket tyder på ett aktivt revir av arten eftersom arten förekommer i sitt revir året runt. Likaså gjorde fynd av färska ringhackade träd, vilket är ett tydligt tecken på permanent förekomst av tretåig hackspett och ett aktivt revir av arten. Även fynd av ett äldre bohål i en grantickerötad gran gjordes, vilket sannolikt är bohål av tretåig hackspett. Alla fynden gjordes 2025-10-10 på eller i anslutning till den avverkade ytan och förekomsterna finns registrerade i artporten, samt finns sammanställda i figur 2 nedan.

Utöver dessa fynd gjorde även fynd av lunglav (NT), stuplav (S), bårdlav (S) i det avverkade området på en kvarlämnad rönn.

Figur 2 fynd av rödlistade arterna knärot och tretåig hackspett i den avverkade ytan 2025-10-10

BirdLife kan konstatera att SCA inte har utfört någon naturvärdesinventering som omfattar fynd (ringhack) eller andra spår av tretåig hackspett eller knärot inför avverkningsanmälningen. Någon notering om fynd av ringhack av tretåig hackspett har inte gjorts av verksamhetsutövaren. Därmed kan vi konstatera att inte heller kunskapskravet (2 kap Miljöbalken) kan anses vara utfört, vilket står i strid med FSC-standard 1.3.1 *Tillämpliga lagar* och föreskrifter för brukandet av skogen följs. Detta styrks genom att den aktuella avverkningsanmälan saknar uppgifter om arternas förekomst (bilaga 1), fast de bevisligen fanns i området.

Naturvärdesinventering regleras i FSC-standard 6.1.1 *Övergripande naturvärden och livsmiljöer i landskapet identifieras* och 6.2.1 *Naturvärdesbedömning genomförs och dokumenteras som en del av traktplaneringen, normalt på barmark, inför föryngringsavverkning, sista gallring och byggnation av skogsbilvägar.*

Motivet till att SCA även brutit mot denna indikator redovisas nedan.

I de riktlinjer¹ som Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket tagit fram gemensamt i de gemensamma riktlinjerna för artskydd i skogen framkommer att:

"Kunskapskravet i 2 kap. miljöbalken träffar alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd. Det är alltså verksamhetsutövaren eller den som avser att vidta en åtgärd som har ansvaret för att skaffa sig den kunskap som behövs. Eftersom det är markägaren som har den faktiska och rättsliga möjligheten att påverka hur en skogsbruksåtgärd ska utföras är utgångspunkten att det är markägaren som ska ses som verksamhetsutövare enligt miljöbalken."

"Markägaren behöver kontrollera artförekomster i det berörda området och, utifrån vilka potentiella livsmiljöer som finns, eftersöka relevanta fridlysta arter. Markägaren behöver även bedöma konsekvenserna av skogsbruksåtgärden utifrån den övergripande information och de kunskapsunderlag som staten tillhandahåller. Avsaknad av information från staten innebär inte att markägaren undgår sitt ansvar att inhämta kunskap"

1.3.1 Tillämpliga lagar och föreskrifter för brukandet av skogen följs. (kap 2 Miljöbalken)

Vi anser att SCA inte uppfyllt kunskapskravet (kap 2 i Miljöbalken) avseende fynd av och spår av tretåig hackspett. Vi anser vidare att SCA inte uppfyllt kunskapskravet (kap 2 i Miljöbalken) genom att man avverkningsanmält ett område innan någon naturvärdesbedömning utförts.

¹ www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/riktlinjer-fran-och-med-2023-12-01-for-handlaggning-av-artskyddsarenden-i-skogsbruket.pdf

Motivering: Miljööverdomstolen (MÖD) har i tre likalydande domar (mål M 4248-23, M 4238-23 samt M 4258-23, Mark- och miljööverdomstolen, Stockholm 2023-06-29) klargjort att iakttagelser av spår från tretåig hackspett i avverkningsområdet, indikerar att den fågelarten använder området som revir eller häckningsplats. I alla tre fallen har ärendena återförvisats till Skogsstyrelsen för fortsatt behandling, eftersom de avverkningsåtgärder som planerats riskerar att hamna i konflikt med bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen.

Andra domar t.ex. Östersunds TR M 2370-22 har i samband med fynd av ringhack av tretåig hackspett fastslagit att: *"Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt 2 kap. 2 § miljöbalken skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Domstolens bedömning är att det finns mycket som talar för att detta är en skog med mycket höga naturvärden. För att tillståndsfrågan ska kunna prövas krävs att verksamhetsutövaren presenterar en undersökning som innefattar frågan om betydande miljöpåverkan riskeras och vilka åtgärder som kan vidtas för att förebygga, hindra eller motverka skada (en miljökonsekvensbeskrivning)."*

Ovanstående har också bekräftats i Dom från Mark- och miljööverdomstolen den 18 augusti 2023 i mål M 9596-22 med uttalande kring den omvända bevisbördan och kunskapskravet i miljöbalken sade: *"Av 2 kap. 1 § miljöbalken följer att alla som bedriver en verksamhet är skyldiga att visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iakttas. Verksamhetsutövaren måste därför kunna redogöra för miljökonsekvenserna av sitt handlande; i det här fallet hur åtgärden påverkar skyddade arter. Med utgångspunkt från denna kunskap ska verksamhetsutövaren söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan eller tillståndsansökan (SOU 2021:51 s. 886–888). Myndigheterna ska vid behov hjälpa verksamhetsutövaren med förtydligande av vad som krävs (SOU 2012:51 s. 896)."*

Någon naturvärdesbedömning har inte redovisats till myndigheterna, vilket enligt ovan är i direkt strid med det som Mark och miljööverdomstolen tydligt uttalat i mål M 9596-22. SCA har därmed inte redogjort för *miljökonsekvenserna av sitt handlande*, vilket alltså står i direkt strid med hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Agerandet bekräftas också av det faktum att den aktuella avverkningsanmälan inte innehåller någon information om naturvärdena i den aktuella avverkningsanmälan.

Mer om lagefterlevnad och kunskapskravet i Miljöbalken

Enligt princip 1 ska Certifikatsinnehavaren följa alla tillämpliga lagar.

"Tillämplig lag" definieras i ordlistan som "lagar som är tillämpliga för certifikatsinnehavaren som juridisk person eller företag, inom eller för skogsbruksenheten, och lagar som påverkar genomförandet av denna standard. Här ingår kombinationer av skriven lag och rättspraxis (domstolstolkningar), förordningar och föreskrifter, administrativa rutiner och nationella grundlagar."

Indikator 1.3.1 innebär att "tillämpliga lagar och föreskrifter för brukandet av skogen följs (se bilaga 1 till FSC-standarderna)". Bilaga 1 i FSC-standarderna hänvisar till miljöbalken, bland annat i 1.4, avverkningsstillstånd. Enligt Mark- och miljööverdomstolen ska, som framgår av vårt klagomål, verksamhetsutövaren "söka kompletterande information om specifika artförekomster och delge denna information till myndigheter i samband med en anmälan eller tillståndsansökan". (dom 18

augusti 2023 i mål M 9596-22). Även vid avverkningsanmälningar och avverkningstillstånd måste miljöbalken följas.

Att miljöbalken, inklusive dess 2 kap, är tillämplig lag i skogsbruket och vid avverkningsanmälan är fastslaget i rättspraxis och av statliga utredningar [Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket, se nedan]. För att uppfylla såväl princip 1, kriterium 1.3 och indikator 1.3.1 behöver miljöbalkens krav så som de har uttolkats i praxis därför följas. Enligt standarden ska FSC "löpande bevaka och identifiera eventuella ändringar i eller tillkomst av nya lagar, förordningar, föreskrifter, allmänna råd, rekommendationer och målbilder med relevans för denna standard. Vid behov kommer hänvisning till externa styrdokument i denna standard att uppdateras". Eftersom standardens definition av tillämplig lag inbegriper rättspraxis måste rimligtvis förändringar i rättspraxis också bevakas. Om tolkningen av FSC-standardens omöjliggör hänsyn till 2 kap, stämmer den inte överens med tillämplig lag. I så fall finns det behov att uppdatera standarden.

I "Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket" (Skogsstyrelsen dnr 2022/1756, Naturvårdsverket dnr Nv-04718-22, Version 2.0. 2023-12-01) framgår i avsnitt 2.3.1 under allmänna hänsynsreglerna att: *"Vid en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, vilket inkluderar alla avverkningsanmälningar enligt skogsvårdslagen, ska de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken, likväl som artskyddsförordningen, tillämpas fullt ut²."*

Vidare framgår i avsnitt 2.3.1.3 Kunskapskravet (2 kap. 2 § miljöbalken) i samma publikation att: *"Kunskapskravet understryker vikten av att ha tillräckligt kunskapsunderlag för att kunna bedöma vilka konsekvenser en verksamhet kan få på miljön. Avgörande för vilken kunskap som behövs är såsom nämns ovan den eventuella effekten verksamheten eller åtgärden kan förväntas få. Kunskapen behöver tas fram redan innan åtgärden vidtas³."*

Vidare framgår i avsnitt 3.5.2 Markägarens/verksamhetsutövarens ansvar i samma publikation att: *"Då en avverkningsanmälan även betraktas som en anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 miljöbalken sträcker sig markägarens ansvar för att ta fram underlag dock längre än att uppfylla de formella kraven i en avverkningsanmälan. För att kraven på en anmälan enligt 12 kap. 6 § ska anses uppfyllda krävs även att markägaren visar att de hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs, vilket inte är ett krav för att uppfylla de formella kraven i en avverkningsanmälan."*

Vi har även ställt frågan till Jan Darpo⁴, en av Sveriges ledande experter på artskyddslagstiftningen. **Vår fråga var:** För oss blir det tydligt att en avverkningsanmälan som saknar uppgifter om skyddade arter (registrerade eller inte i t.ex. artportalen) och inte angett hur hänsyn till dessa kommer tas, inte har uppfyllt kunskapskravet, gentemot tillsynsmyndigheten i det här fallet Skogsstyrelsen, enligt Miljöbalken. Har vi fel i det påståendet? (Frågan skulle kunna gälla ett område där ideell naturvård hittat en mängd ringhack av tretåig hackspett, samt revirhävande talltita), som verksamhetsutövaren inte angett i avverkningsanmälan.)

² Se bland annat prop. 1997/98:90, *Följdlagstiftning till miljöbalken m.m.*, s. 238 ff., 6 § förordning (1998:904) om anmälan för samråd, MÖD 2020:45, MÖD 2021:11 och SOU 2021:51, Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar, Del 2, s 883 ff.

³ Prop. 1997/98:45, *Miljöbalk*, Del 1, s. 211

⁴ Jan Darpo, Emeritus Professor of Environmental Law, Faculty of Law/Uppsala Universitet, PO Box 512, SE-751 20 Uppsala, Telf. +46 739 137824, E-mail: jan.darpo@jur.uu.se

Jan Darpös svar: Det är solklart så att den verksamhetsutövare som inte undersöker o berättar om de skyddsvärda arterna i avverkningsområdet bryter mot kunskapskravet, vilket också framgår av de gemensamma riktlinjerna från SKS/NV...

I bilaga 2 beskrivs i ett beslut från Skogsstyrelsen de krav enligt Miljöbalken som åligger en markägare, i enlighet med Miljöbalken inför skogsbruksåtgärder. Gulmarkerad text i beslutet beskriver detta utförligt på flera platser i dokumentet.

6.1.1 Övergripande *naturvärden* och *livsmiljöer* i *landskapet* identifieras.

RIKTLINJER 6.1.1: Även *naturvärden* utanför *markinnehavet* som påtagligt berörs av aktuella skötselåtgärder, såväl positivt som negativt, beaktas. Hur ofta, samt i vilken omfattning och detaljeringsgrad bedömningen ska utföras anpassas utifrån brukandets *skala*, *intensitet* och *risk*. Bedömningen ska vara tillräcklig för att kunna ta beslut om nödvändiga bevarandeåtgärder och för att upptäcka, följa upp och utvärdera eventuella negativa effekter av brukandet.

VÄGLEDNING 6.1.1: Indikatorn syftar till att ge en överblick över vilka övergripande naturvärden som finns inom markinnehavet eller i landskapet. Regionalt kan identifieringen göras vid ekologisk landskapsplanering eller skogsbruksplanering genom sammanställning av information från officiella källor såsom kommun, Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller Artdatabanken. Kontakt med större markägare med ekologisk landskapsplan som berör omgivande fastigheter kan behövas.

6.2.1 *Naturvärdesbedömning* genomförs och dokumenteras som en del av traktplaneringen, normalt på barmark, inför förnygringsavverkning, sista gallring och byggnation av skogsbilvägar.

VÄGLEDNING 6.2.1: Naturvärdesbedömningen används tillsammans med förekomst av signal- eller rödlistade arter för att väga samman faktorer som kan indikera höga naturvärden eller en nyckelbiotop. En naturvärdesbedömning grundad på artinventeringar fordrar omfattande fältarbete, mycket god artkunskap och biologisk kompetens. Ett tillvägagångssätt bättre lämpat för flertalet certifikatsinnehavare är att på ett systematiskt sätt bedöma områdets förutsättningar för biologisk mångfald utifrån förekomst av livsmiljöer och biotopegenskaper viktiga för organismerna. Bedömningen måste vara tillräckligt omfattande för att fånga in de olika organismgruppernas krav på livsmiljöer och belysa: topografi och markförhållanden, hydrologi, beståndsklimat, trädskiktets sammansättning och karaktär, träd med egenskaper viktiga för biologisk mångfald, olika former av död ved, växttäck, bördighet, substrat och strukturer knutna till naturlig störningsdynamik, historiskt nyttjande.

Vi anser att SCA inte uppfyllt sina åtaganden gällande 6.1.1 och 6.2.1 i standarden.

Motivering: I 6.1.1 och 6.2.1 uppfattar vi att syftet är att identifiera de naturvärden som finns inom det avverkningsanmälda området, inklusive skyddsvärda och fridlysta arter och/eller förutsättningarna för dessa. Vid besök i avverkningsområdena har fynd gjorts av ringhack av tretåig hackspett, liksom ett äldre bohål (sannolikt utfört av arten), liksom fynd av arten. Dessa fynd utgör tillsammans tydliga indikationer på permanent förekomst av tretåig hackspett (NT). En korrekt utförd naturvärdesbedömning borde upptäckt och registrerat flera av dessa ringhack (som sannolikt också fanns på flera av de avverkade träden) och dokumenterat området som permanent förekomst av tretåig hackspett. Tretåig hackspett är upptagen i artskyddsförordningen

som prioriterad fågelart⁵ med behov av hänsyn. Även om en artinventering inte krävs enligt FSC-standard, bör en korrekt utförd naturvärdesbedömning kunnat förutse livsmiljöerna för dessa arter. På samma sätt borde verksamhetsutövaren identifierat förekomst av knärot och/eller konstaterat att biotopen var gynnsam för arten.

Ovanstående resonemang stöds av beskrivningen i vägledningen till 6.2.1 där det står att: *"Ett tillvägagångssätt bättre lämpat för flertalet certifikatsinnehavare är att på ett systematiskt sätt bedöma områdets förutsättningar för biologisk mångfald utifrån förekomst av livsmiljöer och biotopegenskaper viktiga för organismerna. Bedömningen måste vara tillräckligt omfattande för att fånga in de olika organismgruppernas krav på livsmiljöer".*

Även försiktighetsprincipen 2 kap. 3 § miljöbalken är tillämplig, eftersom även om kunskapskravet inte är utfört gäller det att handla på ett sådant sätt att risker undviks för att förhindra en otillåten påverkan på naturmiljön.

6.4.2 Information om förekomst av *rödlistade arter* inhämtas, utvärderas och dokumenteras.

6.4.3 Bevarandeåtgärder genomförs för de kända förekomster av *rödlistade arter* som påverkas av skogsbruk.

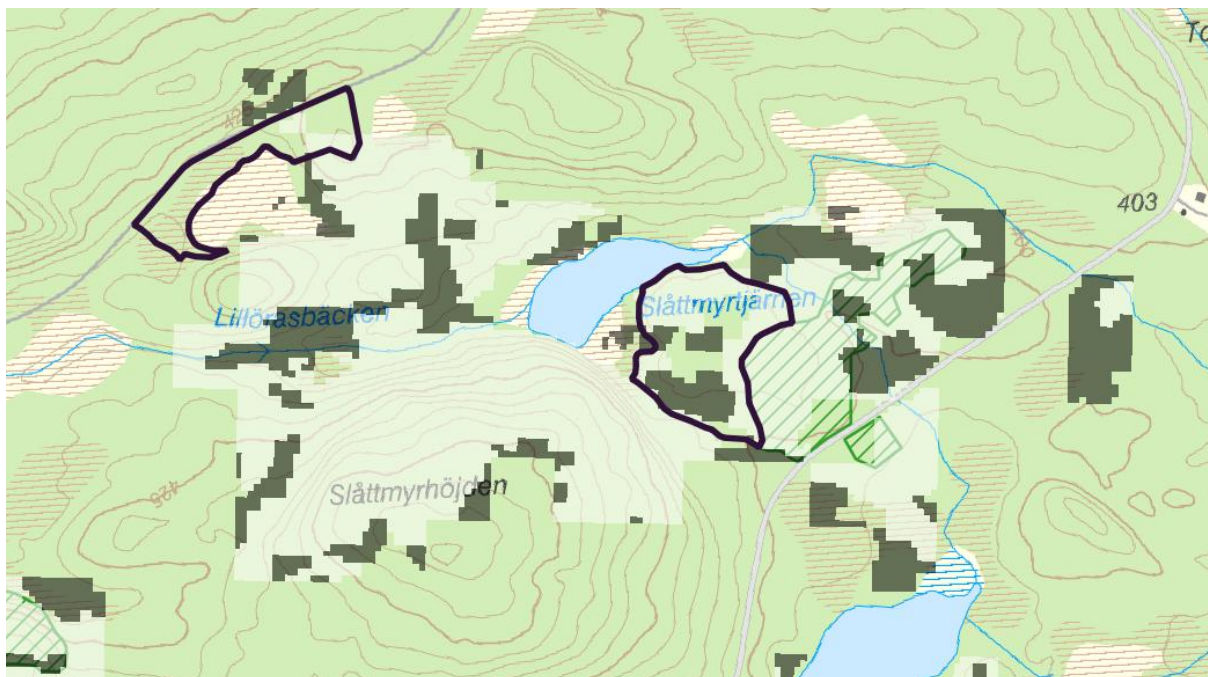
RIKTLINJER 6.4.3: Bevarandeåtgärdernas omfattning och inriktning ska anpassas till arternas ekologiska krav och *hotkategori*.

Under den inventering som utfördes 2025-10-10 efter det att avverkningsplanen utförts i området har det observerats flera rödlistade (tretåig hackspett, knärot och lunglav) i avverkningsplanen. I avverkningsanmälan fanns ingen information om arternas förekomst och inte heller på vilket sätt hänsyn till dessa skulle tas, varför vi menar att det är uppenbart att 6.4.2 och 6.4.3 inte följts.

Det skall tilläggas att knärot är en uttorkningskänslig art där det framgår i vägledningen⁶ för arten att: *"Den ytliga jordstammen och avsaknaden av rötter gör knäroten mycket känslig för uttorkning. Alla skogliga åtgärder som leder till uttorkning av markskiktet på växtplatsen missgynnar arten. Kalhugning och kraftiga bränder som förstör markskiktet omöjliggör förekomst under lång tid framåt eftersom knäroten är starkt beroende av samarbete med svampar samt av stabila fuktighetsförhållanden."* Vidare står att: *"För att med hög sannolikhet kunna bevara befintliga förekomster krävs relativt stora avsättningar av uppvuxen skog med slutet och relativt tätt kronskikt. Som riktlinje kan krävas ett avstånd på 50 meter in från brynet för att vidmakthålla ett fungerande mikroklimat. Detta innebär att fristående hänsynsytor för många arter (kärlväxter, lavar och mossor) kan behöva ha en area överstigande 0,8 hektar (cirkelyta med radien 50 meter = 0,78 hektar) för att bibehålla lokalklimatet."*

⁵ https://www.skogsstyrelsen.se/globalassets/lag-och-tillsyn/artskydd/bedomning-av-tillfredstallande-niva-pa-fagelpopulation_221207.pdf

⁶ <https://www.skogsstyrelsen.se/aga-skog/hansyn-till-miljo-och-skyddade-arter/vagledningar-och-kunskapsstod-artskydd/>

Figur 3 visar habitatklassad skog för Tretåig hackspett enligt habitatmodell för tretåig hackspett, BirdLife Sverige. Habitatklassade ytor i grönvitt (grandominerat) och mörkgrönt (barrblandskog) bedöms utgöra drygt 60 ha.

För tretåig hackspett bedöms avverkningen påtagligt försämrat möjligheterna för tretåig hackspett att långsiktigt kunna vara kvar i området. Det finns studier som visar att arten behöver långsiktigt minst 100 ha sammanhängande naturskog för att kunna finnas kvar i ett område. Inför avverkningen fanns drygt 60 ha sammanhängande naturskogsmiljöer, vilka nu decimerats och fragmenterats med den skog som försvann vid avverkningen, ca 3,6 ha.

Tretåig hackspett (NT, §4) är rödlistad som nära hotad och ingår i bilaga 1 i EU:s fågeldirektiv. Tretåig hackspett är för sin överlevnad beroende av kontinuerlig tillförsel av äldre döende och död ved, som sker genom naturliga självgallringsprocesser i äldre grannaturskogar och barrblandade naturskogar. Om en skog genom skogsbruk gallras eller glesas ur så upphör och uteblir i stort sett den naturliga självgallringsprocessen för mycket lång tid framöver vilket omöjliggör upprätthållandet av den kontinuerliga ekologiska funktionen i ett område. Det finns studier som visar att naturskogens självgallringsprocess som den tretåiga hackspetten är beroende av, inte kan ersättas med efterlämnad hänsyn i skogsbruket (Imbeau & Desrochers, 2002). Storleken på häckningsreviret varierar med skogstypen, förekomsten av död ved och graden av fragmentering, men är i allmänhet i storleksordningen 25–100 hektar. Vintertid krävs ofta betydligt större områden och det finns studier som antyder att arten behöver minst 100 hektar äldre skog. I områden med låg bonitet kan det behövas över 200 hektar lämpligt habitat för att ett par ska kunna reproducera sig. Områden med dokumenterad permanent förekomst i naturskogsmiljöer har vanligen så stora naturvärden att skogsbruk är olämpligt (Skogsstyrelsen, 2016).

För BirdLife Sverige 2025-10-13
 Christer Johansson,
Christer.johansson@birdlife.se ,
 Sakkunnig skog och våtmark

För Skogsvärn Sundsvall 2025-10-13
 Joel Helker-Nygren
joelhelkos@gmail.com